

Enerjini Çöpe Atma!

“Kaynağında Ayrıştırma ve Depozitonun Önemi”

Hepimizin bildiği gibi iklim şartları mevsim normallerinin üzerinde seyrediyor. Çünkü biz insanlar dünyanın doğal dengesini alt üst ettik. Bu dengenin bozulması çok yakında ciddi susuzluk, kuraklık, mevsim anormallikleri ve salgın hastalıkların yaygınlaşması gibi büyük sorunları beraberinde getirebilir. Çevre içinde tüm unsurlar birbiriyle bir zincir oluşturmaktadır. Bu zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar, doğal dengeyi etkileyip tümüyle bozulmasına sebep olmaktadır.

Türk-Alman Çevre Yönetim Merkezi

Türk ve Alman hükümetlerinin imzaladıkları Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde (Türk ve Alman Bakanlıkları ve kurumlarınca) çevre konusunda imzalanan protokolle (PPP) Kamu-Özel sektör işbirliğini sağlama, çevre sistemleri ile ilgili eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak üzere 21 Kasım 2006 tarihinde İçişleri Bakanlığı'nın resmi onayıyla **Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği** bünyesinde Türk Alman Çevre Yönetimi Merkezi kuruldu.

Ülkemizde oldukça gecikmiş olan çevre çalışmaları son senelerde biraz hareketlenmekle beraber, artık somut adımların atılması konusunda bir yol ayırımına gelinmiştir. Şehirlerimizin çevresindeki çöp dağlarını ortadan kaldırmak ve bu çöp dağlarının yeniden oluşumunu azaltmak, hatta engellemek için yapılması gereken çalışmaların en başında 2872 Sayılı Çevre Kanunu “Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü” Yönetmeliği gereğince ÇÖPÜN

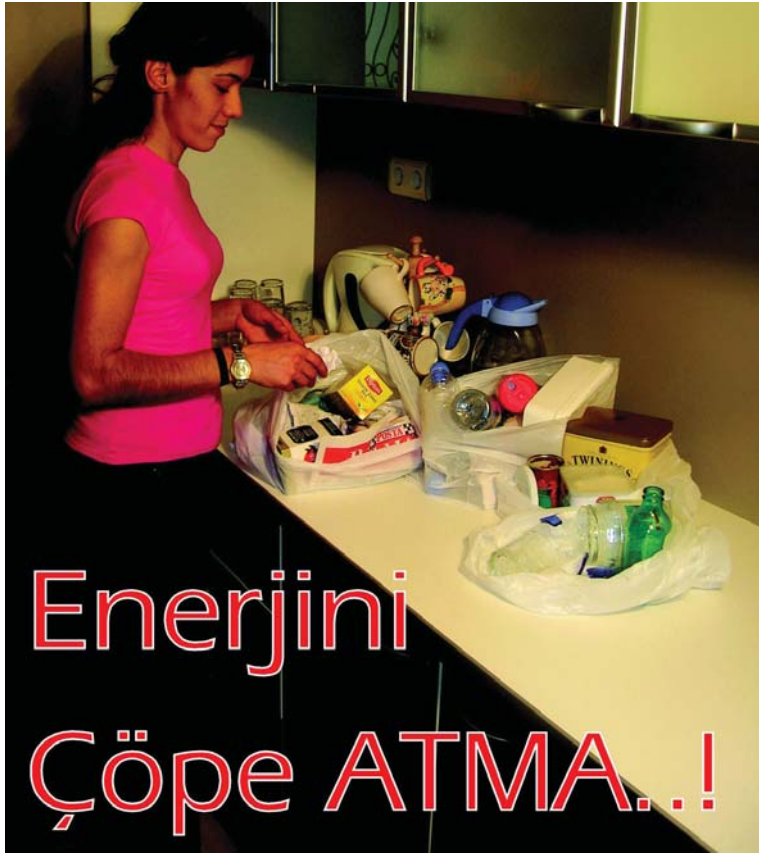
KAYNAĞINDA AYRIŞTIRILMASI'nın sağlanması gelmektedir. Çöpün kaynağında ayrıştırılması, özellikle evlerde (mutfakta), işyerlerinde (tüm dükkan, mağaza, büro vb), hastanelerde (Tüm klinik, poliklinik, muayenehane, hastaneler vb), alışveriş merkezlerinde (süpermarket, hipermarket, büyük alışveriş merkezleri vb), lokanta ve restoranlarda (tüm yemek yenilen yerlerde, fastfood, büfe vb), fabrikalarda (her türlü üretimin yapıldığı ve çöp üreten tüm fabrika vb) ve sanayi bölgelerinde sağlanmalıdır.

Bu çerçevede başlatılan çalışmalarda Türk-Alman Çevre Yönetim Merkezi'nin yaptığı çalışmalarda tespit edilen noktalar ise şöyle sıralanabilir :

- İstanbul, Gaziantep (ve civarı iller), Samsun (ve Karadeniz kıyısı iller) belediyelerini davet ederek katı atık toplama, ayrıştırma ve bertarafı konusunda eğitimler verildi. Davet edilen belediyelerin katılımcılarına verilen ev ödevlerini topladığımızda tespit ettiklerimiz; çevre çalışmaları denildiğinde öncelikli sırayı günlük çöplerin vkarışık toplanması, sokakların süpürülmesi, yıkanması ve çiçeklendirilmesi gibi faaliyetler alıyordu. Ortak mücadeleleri sokak toplayıcılarıyla, problemleri ise onlardan daha az geri dönüşüm malzemesi toplayabilmek idi.

- Belediyelerin diğer bir ortak sıkıntısı ise yönetmeliklerde yaptırımlarının olmayışı ve cezaları siyasi nedenlerden dolayı uygulayamayışlarıydı. Ayrıca belediye araç, gereç ve personeli ile katı atık yönetimi için ihtiyaç duyulan finansman kaynağının yetersizliği de bir diğer sorun alanıdır.

Enerjini Çöpe ATMA..!

Belediyelerin geri kazanımdaki ortak problemleri:

1. Toplama maliyetinin tüketiciye ait olması, fakat tüketicinin bu sorumluluğu yerine getirmemesi. Alışkanlık sağlanması için poşetin belediye tarafından verilmesinin belediyeye ek maliyet getirmesi.
2. Toplama yönetiminin seçiminde imar yapısındaki sorunların engelleyici oluşu (Konteyner konulacak ortak alanların binalarda bulunmaması gibi).
3. Geri Kazanım sektörlerinin konuya karşı duyarsızlığı, dolayısıyla lisans konusunda çalışma yapmamaları ve geri kazanım konusunda gerekli yatırımları yapmamaları.
4. Konu ile ilgili çalışması gerekli veya görevli kurumların ve bunları denetleyen kuruluşların yeterince hızlı çalışmaması.
5. Katı atığın sürdürülebilir yönetiminin siyasilere ve ilgili bürokratlara çok iyi anlatılması ihtiyacı ve siyasilere kuvvetli yasal sorumluluğun kanun zoru ile verilmesi gereği.
6. Konu ile ilgili eğitimler ve uygulamada görev alacak çalışan kadroların tahsis edilmesi ihtiyacı. Merkezi idarenin daha fazla destek vermesi gereği.
7. Merkezi hükümetin çevre yatırımlarını yapmasının gelecek yıllar için daha ekonomik olacağını görmesi ve buna göre ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeleri yapması gerekliliği yasal düzenlemeleri.
8. Çöpe bağlı sektörün devlet tarafından teşvik, kredi v.b. desteklerle sanayi olarak kurulması gereği. Ancak bu şekilde kamu

özel sektör işbirliği uygulamalarının yapılabileceği.

Türk-Alman Çevre Yönetimi Merkezi'nin verdiği eğitimlerin ardından belediyelere yapılan ziyaretlerde; atık toplama ve çalışma sistemleri, yönetmelikleri uygulama çalışmaları ve planlama ile çevre politikaları incelendiğinde; bir çoğunda henüz bir çalışma yapılmadığını, yapanların da henüz kaynağında ayrıştırmaya inmediği söylenebilir. Çöp dağları bir taraftan bertaraf edilip depolama alanlarına dönüştürülürken, diğer taraftan halen çöplerin karışık toplanmasına devam edilen bölgelerde halkı bilinçlendirmek

için düzenlenen panel ve eğitimlerde, yalın dille olması gereken sunumların, fazla teknik bilgilerle verildiği görüşülmüştür. Ayrıca, eğitim için gidilen her okulda sadece 2-3 sınıfı bir araya getirerek eğitime çalışıldığı ve bunun da yetersiz kaldığı gerçeği ortaya çıktı. Çöpün kaynağı olarak gördüğümüz ev, hastane, restoran, okul, iş yerleri, alışveriş merkezleri v.b. yerlerde ayrıştırma için her hangi bir bilinçlendirme girişiminde bulunulmadığı, bazı belediyelerin atık toplama sorumluluğunu verdiği lisanslı firmaların ise ağırlıklarını kâr getirecek bölgelere ve kağıt toplamaya verdikleri, bunun yanında da bu firmaların toplama ve ayrıştırma tesislerinin personel ve teknoloji olarak yetersiz oldukları belirlendi. Toplama hizmetlerinde kullanılan mevcut araç ve ekipmanların durumlarına bakıldığında ise belediyelerin veya toplayıcı firmaların araç, ekipman ve personelinin yetersiz olduğu, belediyelerin veya toplayıcı firmaların yeterli teknik bilgiye sahip personeli bulunmadığı, eğitim ve kontrol mekanizmalarının zayıf olduğu, atık toplama hizmetlerinin neredeyse tamamının bir çok belediye tarafından bizzat yürütüldüğü, özel teşebbüslere verilmediği tespit edilmiştir.

Atık yönetiminde çözüm önerileri:

- “Kaynağında Ayrıştırma” çalışmalarını yaygınlaştırılmalıdır.

- Konuya ilgiyi artırabilmek için “Kaynağında Ayrıştırma”yı başarılı uygulayan binalar, okullar, kurumlar, muhtarlar, yöneticiler, şirketler, organize sanayi bölgeleri v.b.nin ödüllendirilerek, (Plaket-Belge-Çevre düzenleme v.b.) teşvik edilmesi gereklidir.

- Ayrıştırma tesisleri konusunda, hem belediyelere hem de özel toplayıcı firmalara, teknolojik bilgi ve danışmanlık hizmetleri almaları şartı konulmalıdır. Bu hizmeti aldıkları belgelenmelidir.

- Tesisleri yapabilmeleri için yer tahsis edilerek ekonomik kaynaklar sağlanmalıdır.

- Bazı belediyelerin merkezi yönetim kuruluşlarında bekleyen katı atık ayrıştırma, bertarafı ve depolama alanları konusundaki projelerine ilişkin sürecin hızlandırılması sağlanmalıdır.

- Her belediyenin bünyesinde ve Çevre İl Müdürlüklerinde atık yönetimi çalışmalarını (il/ilçe/belgedeki eksiklikleri, yanlışları, aksaklıkları) denetleyecek bir birim kurulmalıdır.

- Çöpün çıktığı tüm kaynaklarda, kaynağında ayrıştırmanın zorunlu olduğunu vurgulayan tabelalar (yasa belirtilerek) gerekli yerlere asılmalı ve cezası vurgulanmalıdır. (Sigara içme yasağı ikaz tabelaları gibi)

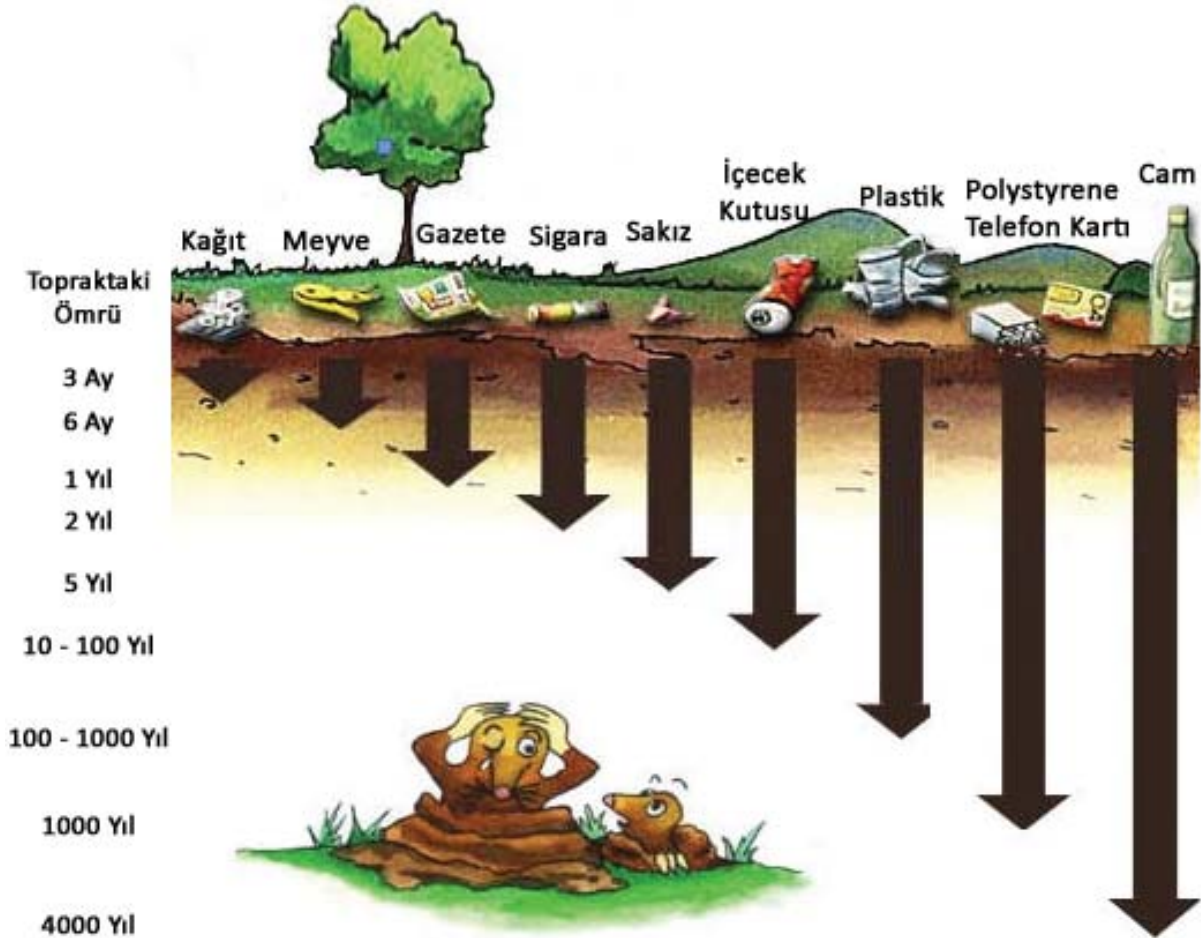
- Belediyelerin Temizlik, Fen İşleri ve Çevre Koruma Birimi yönetici ve personeli (kamyonla toplayan personel dahil) ciddi eğitimlerden geçirilmeli ve mesleki olarak bilinçlendirilmelidir.

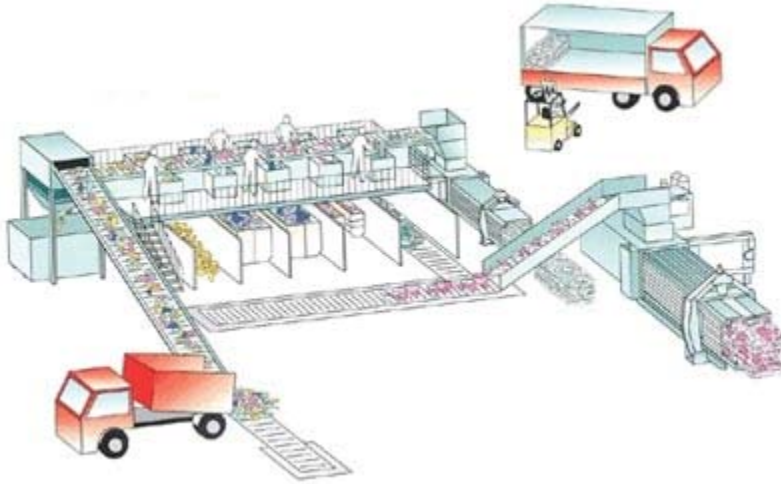
- Her belediyede atık yönetimi çalışmalarını denetleyecek teknik bir birim oluşturulmalıdır.

- Belediyelerin atık yönetimi çalışmalarının sürdürülebilirliğini sağlayacak ve güçlendirecek finansman sağlanarak desteği verilmelidir.

- Kaynağında ayrıştırmaya bir an evvel başlanması sağlanmalıdır. Bununla beraber, projenin çökmemesi için halkımıza baştan alıştırtıp dağıtılan ve sonra devamlılığı sağlanamayacak poşetler dağıtılmamalıdır.

- Önce halkı kaynağında ayrıştırmaya alıştırtıp kapının önüne evsel atıktan ayrı poşetlerde çıkartılması sağlanmalı ve bununla beraber, belediyeler ve/veya lisanslı toplayıcılar kendilerini programlı toplamak için bir planlamaya almalıdırlar. Örneğin : Pazartesi ve

Örnek ayrıştırma tesisi resmi

Çarşamba günleri 'ambalaj atıkları', Salı ve Perşembe günleri 'evsel atıklar', Cuma ve Cumartesi günleri ise 'kağıt' şeklinde bir atık toplama programı uygulanabilir.

- Atık toplama kesinlikle bir plan ve program çerçevesinde yapılmalıdır. Bu sayede, hem belediye, hem de toplayıcı firma atık toplama maliyetlerini ciddi ölçüde düşüreceklerdir.
- Kaynağında ayrıştırma konusunda öncelikle halkın bilinçlendirilmesi için görseller (poster ve el broşürleri) hazırlanıp tüm kaynağa ulaştırılmalı, halkın görebileceği her yerlere asılması sağlanmalıdır. (Otobüsler, duraklar, metro ve tren istasyonları, vapurlar, alışveriş merkezleri, süpermarketler, binalar, küçük esnaf dükkanları v.b.)

Belediyelerimizin aşağıdaki belirtilen gruplara eğitimler vererek oluşturacağı dayanışma ağıyla, halkın atıklarını kaynağında ayrıştırması sağlanabilir. Bunu yaparken kanunları ve zorunlulukları da vurgulamak gereklidir:

- Belediyeler bünyesinde bulunan Çevre ve Halkla İlişkiler çalışanlarının eğitilmesi,
- İlçedeki okullarda, hastanelerde, restoran ve lokantalarda, marketlerde, alışveriş merkezlerinde, kamu kuruluşlarında çalışanların eğitim ya da çeşitli dökümanlarla bilinçlendirilmeleri,
- Mahalle muhtarlarını bilinçlendirip sorumluluk vererek esnafı, evleri ve apartman yöneticilerini bu konuda bilgilendirmeleri,
- Apartman yöneticilerinin; apartman sakinlerini, kapıcı ve apartman sorumlularını, okul müdürlerinin ise rehber öğretmenleri görevlendirerek öğrencileri eğitmeleri,
- Bu sayede de öğrencilerin evde ailelerini ve sokakta arkadaşlarını eğitmesi sağlanabilir.

Alternatif öneriler:

- Kanun ve yönetmeliklerdeki depozito sistemine bir an evvel geçilerek sokaklarımızı, denizlerimizi, parklarımızı kısacası tüm çevremizi ambalaj atıklarından kurtarmalıyız.
- Depozito sistemiyle kesinlikle tüm marketlere ve ambalaj üreticilerine sorumluluklar verilmelidir. Marketlerle lisanslı ilçe toplayıcıları birlikte çalışmalıdır.
- Kanun ve yönetmeliklerin gerekliliklerini yerine getirmeyenlere Kanunlarda daha ağır cezalar ve yaptırımlar konulmalı, en önemlisi uygulanmalıdır. Belediyelerin yetkileri genişletilmelidir.
- Daha az tüketilmesi için marketlerde naylon poşetler mutlaka parayla satılmalıdır. Herkes evinden çantasını, filesini v.b. getirme alışkanlığını edinmelidir.
- Kağıtların geri dönüşümde kalitesinin düşmemesi için hem evsel atıklardan hem de diğer kirli ambalaj atıklarından ayrı toplanması şarttır.
- Şu anda geri dönüşümde büyük payı olan sokak toplayıcıları ve ilçelerdeki tüm hurdacılar lisanslandırılmalı veya lisanslı firmalarla birlikte çalışmaları sağlanmalıdır.

Özetle sonuç:

Kaynağında ayrıştırmaya ve beraberinde depozito uygulamasına geçmediğimiz sürece, çöp dağlarının oluşumunun engellenmesinde ve ambalaj atığı geri dönüşüm çalışmalarında başarılı olunması mümkün değildir!